

VIER NIEUWE SNUITKEVERS VOOR DE NEDERLANDSE FAUNA

(COLEOPTERA: CURCULIONIDAE)

Hommo Edzes & Theodoor Heijerman

Ieder jaar worden in Nederland nieuwe snuitkevers voor onze fauna verzameld. Het betreft soms soorten die door toedoen van de mens ons land hebben weten te bereiken, anderen hebben hun areaal kennelijk spontaan weten uit te breiden. Daarnaast is er sprake van cryptische soorten, die vroeger niet werden onderscheiden van nauw verwante en sterk gelijkende taxa. De grote regelmaat waarmee nieuwe aanwinsten worden vastgesteld, heeft inmiddels geleid tot een achterstand in de meldingen en onduidelijkheid over hoeveel snuitkeversoorten er nu eigenlijk in Nederland voorkomen. Ook nu voegen we weer vier snuitkevers aan de Nederlandse lijst toe.

INLEIDING

In deze bijdrage worden vier snuitkevers als nieuw voor de Nederlandse fauna gemeld, namelijk *Pelenomus olssoni* Israelson, 1972, *Ceutorhynchus cakilis* (Hansen, 1917), *Tachyerges pseudostigma* Tempère, 1982 en *Trichosirocalus thalhammeri* (Schultze, 1906). Deze soorten zijn reeds enige tijd geleden vastgesteld en worden inmiddels met enige regelmaat verzameld, maar zijn nog niet eerder als behorende tot de inheemse fauna opgegeven. In deze bijdrage worden de Nederlandse waarnemingen van deze soorten gepresenteerd en wordt kort ingegaan op de biologie en verspreiding in Europa.

Gebruikte afkortingen

RMNH	Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, Leiden;
ZMA	Zoölogisch Museum Amsterdam;
NNKN	Natuurmuseum Brabant, Tilburg;
HTE	Hommo T. Edzes, Nijmegen;
THH	Theodoor Heijerman, Wageningen,
JB	Jan Burgers, Hengelo.

In de materiaallijsten staat de plaats van de collectie tussen haakjes weergegeven. Indien de exemplaren zich bevinden in de collectie van de verzamelaar, dan wordt geen collectie aangegeven.

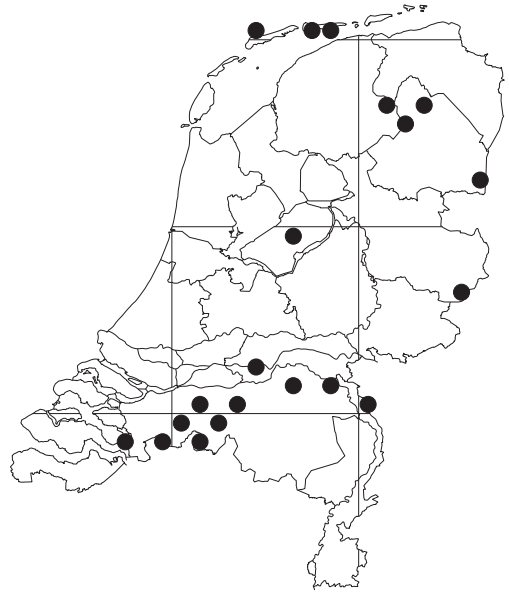
SOORTBESPREKINGEN

Pelenomus olssoni (fig. 1)

Friesland Ameland: Ballum, 5.x.1975, 3 ex., E.J. van Nieukerken (RMNH); Ibid., Kooiplaats, 15.x.1997, 1 ex., Th. Heijerman; Ibid., Roosduinen, 3.vi.2000, 2 ex., Th. Heijerman; Terschelling: West aan Zee, Waterplak, 31.v.1996, 1 ex., O. Vorst; Bakkeveen, Bakkeveensterduinen, 10.ix.1995, 1 ex., O. Vorst. **Drenthe** Weiteveen, 7.ix.1996, 4 ex., Th. Heijerman, 2 ex., H.T. Edzes; Weiteveen, Amsterdamsche Veld, 20.vii.1997, 13 ex., Th. Heijerman; Norg, Norg Petgaten, 20.v.2002, 3 ex., Th. Heijerman; Taarlo, De Heest, 28.v.2005, 1 ex., H.T. Edzes; 3 ex., Th. Heijerman. **Overijssel** Haaksbergen, Buurserzand, 21.viii.2004, 2 ex., Th. Heijerman; Buurse, Witte Veen, 21.viii.2004, 44 ex., Th. Heijerman. **Flevoland** Lelystad, Knarbos, 10.v.2003, 16 ex., Th. Heijerman. **Gelderland** Waardenburg, Neerrijnen, 14.ix.1997, 1 ex., Buter (NNKN). **Noord-Brabant** Escharen, Broekse Wielen, 5.vii.1994, 2 ex.; Ibid., 29.ix.1994, 1 ex.; Ibid., 29.vi.1995, 4 ex.; Ibid., 11.viii.1995, 5 ex., H.T. Edzes; Heesch, 17.ix.1995, 6 ex., H.T. Edzes; Huis ter Heide, Leikeven, 9.v.1998, 2 ex., Th. Heijerman; Tilburg, Kaaistoep, 9.v.1998,

Figuur 1. *Pelenomus olssoni*, 10.v.2003, Lelystad, Knarbos. Alle foto's Theodoor Heijerman.
Figure 1. *Pelenomus olssoni*, 10.v.2003, Lelystad, Knarbos. All photos Theodoor Heijerman.

Figuur 2. Vindplaatsen van *Pelenomus olssoni* in Nederland.
Figure 2. Records of *Pelenomus olssoni* in the Netherlands.

1 ex., P. van Wielink; Ibid., 20.vii.1998, 1 ex.; Ibid., 16.vi.2000, 4 ex.; Ibid., 15.vi.2002, 2 ex.; Ibid., 24.vi.2003, 2 ex., (NNKN); Ibid., 30.v.2007, 2 ex., Th. Heijerman; Rijsbergen, Pannenhoeft, 26.v.2002, 1 ex., H.T. Edzes; Breda, Boven-Mark, 2.iv.2005, 1 ex., O. Vorst; Castelre, dal 't Merkske, 26.v.2005, 5 ex., H.T. Edzes; Zundert, De Maatjes, 27.viii.2005, 2 ex., Th. Heijerman; Bergen op Zoom, Markiezaat, 28.viii., 2005, 1 ex., Th. Heijerman. **Limburg** Nieuw-Bergen, Bergerheide, 30.viii.1994, 4 ex., H.T. Edzes.

Voorkomen in Nederland

Op 5 juli 1994 verzamelde de eerste auteur twee exemplaren van deze soort te Escharen, na gericht zoeken op de door Israelson (1972) gemelde waardplant waterpostelein *Lythrum portula*. Tussen ongedetermineerd materiaal in de collectie van het RMNH werd later door de tweede auteur

een eerdere vondst ontdekt, drie exemplaren verzameld door E.J. van Nieukerken op Ameland in 1975. Na gericht zoeken in de juiste habitat, en lettend op de goed herkenbare vraatsporen op de voedselplant (fig. 3, 4), is de soort inmiddels op meerdere plaatsen in ons land vastgesteld. Het totaal aantal verzamelde exemplaren bedraagt op dit moment 143 en deze zijn afkomstig van 33 vindplaatsen uit 20 10x10-kmhokken, gelegen in zeven provincies (fig. 2).

Verspreiding in Europa

Pelenomus olssoni is inmiddels bekend uit vele Europese landen, te weten Zweden, Denemarken, Groot-Brittannië, Duitsland, Polen, Oostenrijk, Frankrijk, Tsjechië (Bohemen), Macedonië en de Oekraïne (Allen 1999, Alonso-Zarazaga 2007, Dieckmann 1974, Hansen 1996, Heal 2002, Israelson 1972, Johnson 1982, Lundberg 1995,

Figuur 3. Vanglocatie van *Pelenomus olssoni* bij het Witte Veen, Buurse.
Figure 3. Collecting locality of *Pelenomus olssoni* near Witte Veen, Buurse.

Figuur 4. *Lythrum portula* met vraatsporen van *Pelenomus olssoni* op de vangplaats bij het Witte Veen, Buurse.
Figure 4. *Lythrum portula* with feeding markings of *Pelenomus olssoni* at the collecting locality Witte Veen, Buurse.

Tempère & Péricart 1989, Wanat 1987). In Duitsland is *P. olssoni* bekend van vijf bondslanden, waaronder het aan Nederland grenzende Nordrhein-Westfalen (Köhler & Klausnitzer 1998). Het is waarschijnlijk dat de soort in een groot deel van Midden-Europa voorkomt en bij gericht zoeken niet zeldzaam zal blijken te zijn.

Mogelijk is zij in het verleden regelmatig aangezien voor *Pelenomus quadrituberculatus* (Fabricius, 1787) waarmee ze een grote gelijkenis vertoont.

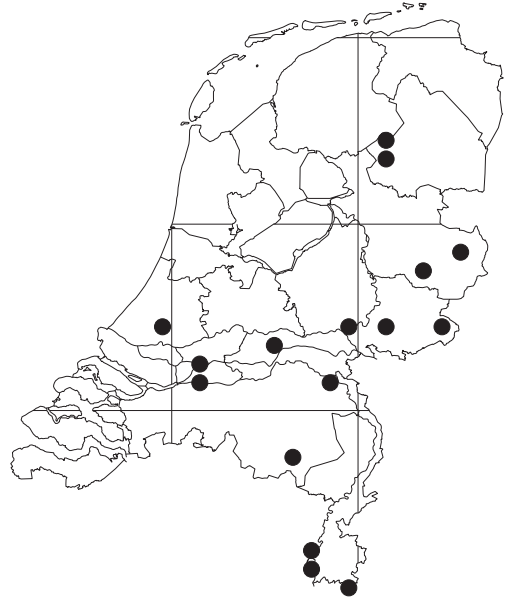
Herkenning

Pelenomus olssoni is pas vrij recent beschreven op basis van exemplaren uit Zweden (Israelson 1972). De soort vertoont grote overeenkomst met *P. quadrituberculatus*. Israelson (1972) geeft de verschillen tussen beide soorten. Vanwege de variatie in de meeste uiterlijke kenmerken zijn vooral vrouwtjes van beide soorten moeilijk van elkaar te onderscheiden. Mannetjes daarentegen zijn wel eenvoudig te herkennen. Op het tweede sterniet bevindt zich bij *P. quadrituberculatus* een kleine uitholling die bedekt is met enigszins afstaande zwarte schubben. Bij *P. olssoni* ontbreekt deze zwarte vlek. Bovendien bezitten mannetjes van *P. quadrituberculatus* aan de top van zowel de midden- als de achtertibiae een naar binnen gerichte doorn. Deze doorn komt bij *P. olssoni* alleen op de middentibiae voor. Daarnaast zijn mannetjes van beide soorten te onderscheiden op grond van de vorm van de aedeagus (Israelson 1972, Lohse 1983).

Figuur 5. *Tachyerges pseudostigma*, 15.vi.2003, Voltherbroek.

Figure 5. *Tachyerges pseudostigma*, 15.vi.2003, Voltherbroek.

Figuur 6. Vindplaatsen van *Tachyerges pseudostigma* in Nederland.

Figure 6. Records of *Tachyerges pseudostigma* in the Netherlands.

Biologie

Pelenomus olsoni komt voor op waterpostelein *Lythrum portula*. Israelson (1972) verzamelde de soort van deze plant en kweekte larven uit die op de plant voorkwamen. Ook zag hij dat larven en adulten zich met waterpostelein voedden. Ook Johnson (1982), die de soort als nieuw voor Groot-Brittannië meldde, nam waar dat zowel larven als jonge adulten zich voedden met waterpostelein. De door ons verzamelde exemplaren uit Nederland werden allemaal op en tussen waterpostelein gevangen. Op sommige vindplaatsen is de soort door de eerste auteur in het voorjaar al waargenomen, rondlopend in geschikte biotoop, terwijl er nog geen waterpostelein te vinden was. Dauphin (1992) meldt daarnaast het massaal voorkomen van *P. olsoni* op gesteeld glaskroos *Elatine hexandra*, terwijl op dezelfde locatie ook

waterpostelein aanwezig was. Ook lukte het hem om de soort in een kweek op gesteeld glaskroos haar hele ontwikkeling te laten voltooien. Beide planten komen weliswaar in vergelijkbare biotopen voor, maar zijn niet nauw verwant. Ze behoren tot verschillende families en zelfs verschillende superorden. Waterpostelein behoort tot de kattenstaartfamilie *Lythraceae* en gesteeld glaskroos tot de glaskroosfamilie *Elatinaceae*. Overigens wordt de gelijkende *P. quadrinuberculatus* alleen vermeld van *Polygonum*-soorten en van melkkruid *Glaux maritima*. De vermelding van melkkruid als voedselplant kan trouwens berusten op verwisseling met *Pelenomus zumpti* (Wagner, 1939), een andere nauw aan *P. quadrinuberculatus* verwante soort die op melkkruid voorkomt.

Tachyerges pseudostigma (fig. 5)

Drenthe Diever, 26.VI.1930, 1 ex., Valck Lucassen (RMNH); Holtinge, Holtingerzand, 7.IX.2003, 1 ex., Th. Heijerman. **Overijssel** Markelo, 27.VIII.1973, 1 ex., Th. Heijerman; Denekamp, Achter de Voort, 13.VI.2003, 1 ex., Th. Heijerman; Volthe, Voltherbroek, 15.VI.2003, 1 ex., Th. Heijerman. **Gelderland** Doetinchem, 1 ex. (RMNH); Westervoort, 20.IX.1978, 1 ex., F. Kervink (THH); Buren, Tichelgaten, 7.IX.1991, 1 ex., H.T. Edzes; Winterswijk, Wooldse Veen, 13.VI.1993, 2 ex., H.T. Edzes. **Zuid-Holland** Berkel (ZH), VII.1900, 2 ex., Corporaal (RMNH); Kop van 't Land, 1 ex., Sterrenburg (ZMA). **Noord-Brabant** Aalst, 21.VIII.1935, 1 ex., Blöte (RMNH); Biesbosch, Keizersdijk, 29.IV.2006, 1 ex., O. Vorst. **Limburg** Bunde, 16.VII.1917, 1 ex., Valck Lucassen (RMNH); Gronsveld, .VII., 1 ex., Corporaal (RMNH); Mook, St. Jansberg, 5.V.1971, 1 ex., Y. Jongema (HTE); Cottessen, 1.VI.1991, 1 ex., H.T. Edzes.

Voorkomen in Nederland

Tachyerges pseudostigma is momenteel bekend van 19 exemplaren van 17 vindplaatsen uit 16 10x10-kmhokken gelegen in zes provincies (fig. 6). De soort is lastig te onderscheiden van *Tachyerges stigma* (Germar, 1821). Het is daarom zeer waarschijnlijk dat verder onderzoek aan het materiaal onder *T. stigma* in de Nederlandse collecties meer vindplaatsen van *T. pseudostigma* zal opleveren. Op dit moment is slechts een gedeelte van dit materiaal bestudeerd.

Verspreiding in Europa

Tachyerges pseudostigma komt voor van Europa tot het noorden van China (Kojiw & Morwoto 1996, Tempère 1982). In Europa is zij bekend uit de volgende Europese landen: Frankrijk, Groot-Brittannië, Denemarken, Noorwegen, Finland, Zweden, Litouwen, Zwitserland, Oostenrijk, Duitsland, Polen, Tsjechië, Moldavië, Europees Rusland (Alonso-Zarazaga 2007, Lundberg 1995, Silfverberg 2004, Strejček 1996, Tempère 1982, Wanat & Mokrycki 2005). In Duitsland komt

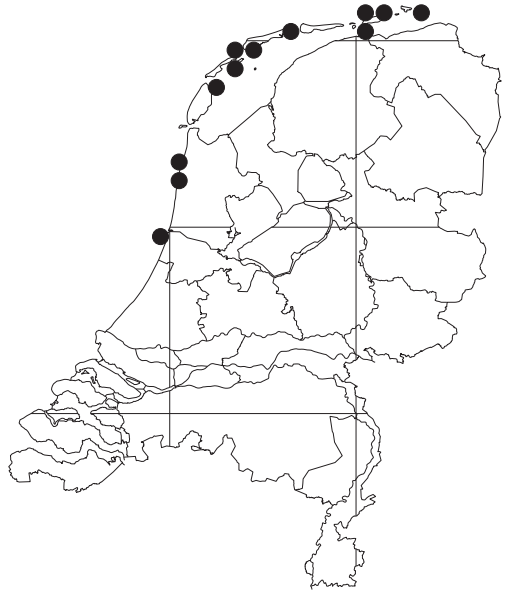
zij volgens Köhler & Klausnitzer (1998) voor in 13 bondslanden, waaronder het aan Nederland grenzende Nordrhein-Westfalen.

Herkenning

Tachyerges pseudostigma is pas in 1982 ontdekt en beschreven door Tempère (1982). Tot dan toe was de soort niet herkend en steeds aangezien voor *T. stigma*. Uit onderzoek aan mannetjes van *Tachyerges 'stigma'* bleek dat onder deze naam twee soorten schuil gingen, met duidelijk verschillende aedeagi. Daarna konden uitwendige verschillen gevonden worden waarmee zowel de mannetjes, zonder genitaalonderzoek, als de vrouwtjes konden worden onderscheiden. Deze verschillen zijn echter wel tamelijk subtiel. De aedeagus is bij *T. stigma* duidelijk breder van vorm dan bij *T. pseudostigma*, en is bovendien voorzien van een rij borstelharen aan beide zijden nabij de top. De aedeagus wordt afgebeeld in Tempère (1982) en Dieckmann & Behne (1994). Volgens Tempère (1982) is *T. pseudostigma* gemiddeld wat kleiner dan *T. stigma*. Daarnaast is er onder meer een verschil in de puntering van het basale gedeelte van de snuit. Bij *T. pseudostigma* zijn de punten langwerpiger dan bij *T. stigma*. Ook staan bij *T. pseudostigma* de punten meer in rijen, gescheiden door zwakke lengteplooitjes. Deze en nog enkele andere kenmerken worden echter niet door Dieckmann & Behne (1994) genoemd. Volgens deze auteurs verschillen beide soorten nog wel in de vorm van de snuit, die bij *T. pseudostigma* bijna recht is en bij *T. stigma* zwak gebogen. Bovendien staan bij de vrouwtjes van *T. stigma* de antennen halverwege de snuit ingeplant, en bij de vrouwtjes van *T. pseudostigma* verder naar het eind van de snuit. Bij het bestuderen van het Nederlandse '*stigma*'-materiaal hebben we ons in eerste instantie laten leiden door de vorm van de snuit en hebben daarna op grond van het mannelijk genitaal de determinatie verricht. Vrouwtjes met een min of meer rechte snuit hebben we voorlopig als onzekere *T. pseudostigma* beschouwd.

Figuur 7. *Ceutorhynchus cakilis*, 19.x.2004, Schiermonnikoog, paal 7.
Figure 7. *Ceutorhynchus cakilis*, 19.x.2004, Schiermonnikoog, paal 7.

Figuur 8. Vindplaatsen van *Ceutorhynchus cakilis* in Nederland.
Figure 8. Records of *Ceutorhynchus cakilis* in the Netherlands.

Biologie

Net als alle andere *Tachyerges*-soorten is ook *T. pseudostigma* een bladmineerder. Volgens Tempère (1982) mineert zij in diverse Salicaceae zoals schietwilg *Salix alba*, grauwe wilg *S. atrocinerea* en zwarte populier *Populus nigra*, maar ook berk *Betula*. Een groot deel van de arealen van *T. stigma* en *T. pseudostigma* vertoont overlap en beide soorten kunnen in hetzelfde gebied, en waarschijnlijk zelfs op dezelfde boom, aangetroffen worden (Tempère 1982).

Ceutorhynchus cakilis (fig. 7)

Groningen Rottumeroog, 9.vii.2004, 4 ex., B. Drost. **Friesland** Schiermonnikoog; omg. jachthaven, 9.ix.1994, 14 ex., Th. Heijerman, 8 ex., H.T. Edzes; Ibid., zandstrand, 11.ix.1994, 1 ex., H.T. Edzes; Ibid., stuifdijk, 25.viii.1995, 2 ex., H.T. Edzes; Ibid., 18.x.2004, 1 ex., Th. Heijerman; Ibid., Paal 7, 19.x.2004,

7 ex., Th. Heijerman; Ibid., Oosterstrand, 20.x.2004, 2 ex., Th. Heijerman; Ibid., Noorderduinen, 21.x.2004, 1 ex., Th. Heijerman; Ibid., strandopgang, 22.x.2004, 1 ex., Th. Heijerman; Terschelling: Noordvaarder, 15.x.2003, 8 ex., Th. Heijerman; Ibid., Amelanderduin, 16.x.2005, 1 ex., Th. Heijerman; Vlieland: Strandhotel, 12.ix.1999, 14 ex., Th. Heijerman; Ibid., dorp, 12.ix.1999, 2 ex., Th. Heijerman. **Noord-Holland** Texel, De Cocksdorp, 15.vii.1997, 5 ex., H.T. Edzes; IJmuiden, Duin en Kruidberg, 8.ix.2002, 4 ex., Th. Heijerman; IJmuiden, Kennemermeer, 8.ix.2002, 11 ex., Th. Heijerman; Callantsoog, Zwanewater, Zuidduinen, 1.ix.2006, 9 ex., Th. Heijerman; Camperduin, 1.ix.2006, 10 ex., H.T. Edzes.

Voorkomen in Nederland

Tijdens een weekendexcursie van de sectie Everts van de Nederlandse Entomologische Vereniging op Schiermonnikoog werden op 9 september 1994 voor het eerst Nederlandse exemplaren van deze

Figuur 9. Vanglocatie van *Ceutorhynchus cakilis* op Schiermonnikoog.
Figure 9. Collecting locality of *Ceutorhynchus cakilis* on Schiermonnikoog.

Figuur 10. Zeeraket *Cakile maritima*, voedselplant van *Ceutorhynchus cakilis*.

Figure 10. European searocket *Cakile maritima*, food plant of *Ceutorhynchus cakilis*.

soort door de auteurs verzameld. Bij het beklopen van een groot exemplaar van zeeraket *Cakile maritima* op het wad bij de Westerplas werd de soort in aantal aangetroffen. In hetzelfde weekend werd de soort door meerdere coleopterologen ook op andere plaatsen op Schiermonnikoog op zeeraket gevonden. Sedertdien is de soort ook

gemeld van andere waddeneilanden en langs de kust van Noord-Holland, steeds in associatie met zeeraket (fig. 9, 10). In totaal zijn nu van deze soort 105 exemplaren verzameld, van 19 vindplaatsen en van 12 10x10-kmhokken op de Waddeneilanden en langs de Noord-Hollandse kust (fig. 8).

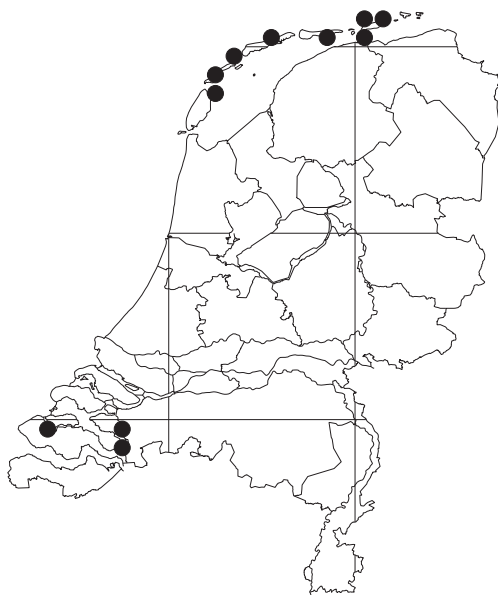
Voorkomen in Europa

Ceutorhynchus cakilis is beschreven uit Denemarken (Hansen 1917). De soort is in Noord-Europa aangetroffen langs de kusten van de Oost- en Noordzee in Noorwegen, Denemarken, Zweden, Finland, Rusland en Estland (Lundberg 1995, Silfverberg 2004) en Duitsland (Lohse 1983). In Groot-Brittannië en Ierland is zij bekend van zowel de Hebriden als van de kusten van Engeland en Ierland (Morris & Owen 2002). In Frankrijk is zij aangetroffen langs Het Kanaal (Hoffmann 1954). De soort is ook uit het Middellandse-Zeegebied gemeld, van Sicilië (Abbazzi et al. 1994). Everts (1922) vermeldt reeds dat de soort in Nederland voor zou kunnen komen. Het is opvallend dat de soort sinds het uitkomen van Everts'

Figuur 11. *Trichosirocalus thalhammeri*, 31.v.1996, Terschelling, De Grie.

Figure 11. *Trichosirocalus thalhammeri*, 31.v.1996, Terschelling, De Grie.

Figuur 12. Vindplaatsen van *Trichosirocalus thalhammeri* in Nederland.

Figure 12. Records of *Trichosirocalus thalhammeri* in the Netherlands.

publicatie niet eerder voor Nederland is gemeld. De meeste meldingen uit Noord-Europa stammen uit het vorige en huidige decennium, wat er op kan duiden dat de soort de laatste decennia algemener is geworden.

Herkenning

Ceutorhynchus cakilis is nauw verwant aan de zeer algemeen voorkomende *C. floralis* (Paykull, 1792), en zij werd vroeger vaak als ondersoort of variëteit van de laatste beschouwd. Het belangrijkste onderscheid is het verschil in grootte: *C. cakilis* meet (exclusief snuit) 2-3 mm, waar *C. floralis* een stuk kleiner is: 1,3-2 mm. *Ceutorhynchus cakilis* heeft midden op de dekschilden in de middelste tussenruimten 3-4 rijen schubhaartjes, *C. floralis* daarentegen 1-2 rijen. Verder contrasteert de naadstreep bij *C. cakilis* doorgaans meer dan bij *C. floralis* doordat de dekschilden vaak iets meer okerkleurig zijn.

Biologie

Ceutorhynchus cakilis is in Nederland tot nu toe alleen langs de kust aangetroffen op zeeraket. In het buitenland wordt ze ook van zeekool *Crambe maritima* gemeld. De larven leven in de zaden (Dieckmann 1972). De algemeen voorkomende *C. floralis* kan op allerlei kruisbloemigen worden aangetroffen in het hele land.

Trichosirocalus thalhammeri (fig. 11)

Friesland Schiermonnikoog; 27-30.vii.1936, 1 ex., A.M.J. Evers (ZMA); Ibid., Oosterwad, 10.ix.1994, 1 ex., H.T. Edzes, 24 ex., Th. Heijerman; Ibid., wad bij veerdam, 25.viii.1995, 4 ex., H.T. Edzes, wad Kobbeduinen, 25.viii.1995, 16 ex., H.T. Edzes; Ibid., 18.x.2004, 2 ex., Th. Heijerman; Ameland, Oerd, 3-18.iv.1985, 5 ex., Th. Heijerman; Terschelling; 6.vi.1926,

Figuur 13. Vanglocatie van *Trichosirocalus thalhammeri* op Schiermonnikoog.
Figure 13. Collecting locality of *Trichosirocalus thalhammeri* on Schiermonnikoog.

Figuur 14. Zeeweegbree *Plantago maritima*, voedselplant van *Trichosirocalus thalhammeri*.
Figure 14. Sea plantain *Plantago maritima*, food plant of *Trichosirocalus thalhammeri*.

1 ex., Valck Lucassen (RMNH); Ibid., 4.VIII.1954, 1 ex. (RMNH); Ibid., 5.VIII.1954, 2 ex. (RMNH); Ibid., 6.VIII.1954, 1 ex., Bongers (JB); Ibid., 7.VIII.1954, 2 ex. (RMNH); Ibid., Bosplaat 23+ 29.VIII.1978, 8 ex., H.T. Edzes (2 ex., RMNH);

Ibid., De Grie, 31.V.1996, 3 ex., Th. Heijerman; Vlieland: Schor, 17.IV-12.V.1998, 1 ex., K. Alders & Th. Heijerman (bodemval); Ibid., Helicopterveld, 10.IX.1999, 4 ex., Th. Heijerman (zuigval). Noord-Holland Texel, De Cocksdoorp, 15.VII.1997, 2 ex., H.T. Edzes. Zeeland Walcheren, VII.1942, 1 ex., P.J. Brakman (RMNH); Arnemuiden, VII.1942, 1 ex., P.J. Brakman (ZMA). Noord-Brabant Bergen op Zoom, .VI., 1 ex., Everts (RMNH); Bergen op Zoom, 9.VI.1920, 1 ex., MacGillavry (ZMA); Woensdrecht, 27.VIII.1938, 1 ex., v.d. Wiel (ZMA), 2 ex., A. Reclaire (ZMA).

Voorkomen in Nederland

In 1978 herkende de eerste auteur voor het eerst de aanwezigheid van *T. thalhammeri* in Nederland. Op Terschelling, op de Boschplaat bij de Eerste Slenk, werd een tiental exemplaren van deze soort geschud uit het overhangende wortelstelsel van zeeweegbree *Plantago maritima* aan de afkalvende rand van een ondiepe slenk. Sindsdien is de soort ook op de andere waddeneilanden gevonden.

Het is waarschijnlijk dat *T. thalhammeri* van oudsher in Nederland voorkomt. De vroegste

exemplaren die in de nationale collecties zijn aangetroffen zijn van Bergen op Zoom: een onge-dateerd exemplaar in de collectie Everts en een exemplaar van MacGillavry uit 1920. Uit Zeeland en Noord-Brabant is *T. thalhammeri* alleen van vindplaatsen bekend die bij de Deltawerken verloren zijn gegaan. Recente vondsten zijn hier niet bekend maar het lijkt waarschijnlijk dat gericht zoeken op de waardplant zal aantonen dat de soort nog steeds in de Zeeuwse Delta voorkomt. Het door Evers in 1936 op Schiermonnikoog verzamelde exemplaar wordt als *Ceutorhynchidius troglodytes* vermeld in een korte publicatie (Evers 1937).

Het totaal aantal verzamelde exemplaren is momenteel 85. Deze zijn afkomstig van 24 vindplaatsen en van 11 10x10-kmhokken in vier provincies (fig. 12).

Voorkomen in Europa

Trichosirocalus thalhammeri is door Schultze (1906) beschreven van zoutmoerassen op de Hongaarse puszta, en was tot 1978 gemeld van de Middellandse Zee en Atlantische kusten van Frankrijk (Hoffmann 1954) en van enkele zilte plekken in Midden-Europa (Dieckman 1972). Tischler (1978) meldt de soort van het Duitse waddengebied. Sindsdien is de soort ook bekend geworden van Denemarken en Zweden (Lundberg 1995), Groot-Brittannië (Morris 1991), Tsjechië (Strejček 1996) en Italië (Abazzi et al. 1994). In Noord-Duitsland wordt de soort als bedreigd beschouwd (Mahler et al. 1996).

Herkenning

Trichosirocalus thalhammeri is nauw verwant aan *Trichosirocalus troglodytes* (Fabricius, 1787), een algemene soort die leeft op smalbladige weegbree *Plantago lanceolata*. Bij *T. thalhammeri* bevindt zich achter het schildje een vage, w-vormige band van lichte schubben; bij *T. troglodytes* zijn de dek-schilden achter het schildje praktisch onbeschud. Deze schubbenband is echter niet altijd even duidelijk. De mannetjes van beide soorten zijn goed te onderscheiden aan de vorm van de aedeagus (Dieckmann 1972, Lohse 1983). Bij *T. thalhammeri*

is de top van de penis afgestompt en voorzien van een kerfje in de langsrichting, bij *T. troglodytes* is de top meer toegespitst en zonder kerfje. De vrouwtjes van *T. thalhammeri* zijn extern gemakkelijker te onderscheiden. De middelste schenen zijn voorzien van een doornetje en de achterste sternieten zijn duidelijk ingedrukt. Dit is bij opgeplakte exemplaren doorgaans van achteren al te zien. Beide kenmerken zijn bij *T. troglodytes* afwezig.

Biologie

Trichosirocalus thalhammeri leeft op zee-weegbree (fig. 13, 14), terwijl de algemene *T. troglodytes* voorkomt op smalle weegbree. Naast zee-weegbree wordt ook hertshoornweegbree *Plantago coronopus* als voedselplant opgegeven. De biologie van *T. thalhammeri* is uitgebreid bestudeerd door Tischler (1985). Vanaf midden mei zetten de vrouwtjes de eitjes af in de wortelrozetten. De larven leven in het binnenste van de wortelrozetten, waar ze vooral eten van de bladeren die beginnen uit te lopen. Na zo'n vijf weken zijn de larven volgroeid en verpoppen in de bodem. Het popstadium duurt zo'n tien dagen waarna de kevers nog een tijdje in de cocon blijven tot ze zijn uitgehard. De kevers vreten vanaf midden juli kleine gaatjes in de bladeren, en overwinteren als imago. De imago's vertoeven doorgaans in het wortelrozet of laag op de planten en worden daarom zelden geslept. De aanwezigheid is vaak vast te stellen aan de hand van de aanwezigheid van uitwerpselen en vraat in de basis van het bladrozet.

DANKWOORD

Voor het beschikbaar stellen van hun materiaal en gegevens bedanken wij Jan Burgers (Hengelo), Bas Drost (Wadenoijen), Yde Jongema (Wageningen), Oscar Vorst (Wageningen) en Paul van Wielink (Tilburg). Dank aan de beheerders van de collecties van het Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis en het Zoölogisch Museum Amsterdam, voor toegang tot deze collecties.

LITERATUUR

- Abazzi, P., E. Colonelli, L. Masutti & G. Osella 1994. Coleoptera Polyphaga xvi (Curculionoidea). – Checklist delle specie della fauna italiana 61: 1-68.
- Allen, A.J.W. 1999. *Pelenomus olsoni* (Israelson) (Curculionidae) in Hampshire. – The Coleopterist 8: 56.
- Alonso-Zarazaga, M.A. 2007. Curculionidae. – In: Fauna Europea version 1.3. www.faunaeur.org [bezocht september 2008]
- Dauphin, P. 1992. Les elatinacées, plantes-hôtes méconnues pour *Nanophyes sahlbergi* (Sahl.) et *Pelenomus olsoni* (Isr.) (Col., Curculionidae). – Bulletin de la Société entomologique de France 97: 65-68.
- Dieckmann, L. 1972. Beiträge zur Insektenfauna der DDR: Coleoptera - Curculionidae: Ceutorhynchinae. – Beiträge zur Entomologie 22: 3-128.
- Dieckmann, L. 1974. Beitrag über Mitteleuropäische Russelkäfer (Coleoptera Curculionidae). – Entomologische Nachrichten und Berichte 18: 65-70.
- Dieckmann, L. & L. Behne 1994. 93. Familie Curculionidae U.F. Cleoninae - U.F. Rhynchaeninae. – Die Käfer Mitteleuropas 14: 259-298.
- Evers, A.M.J. 1937. Korte mededeeling omtrent eenige op Schiermonnikoog waargenomen Coleoptera. – Entomologische Berichten, Amsterdam 9: 335-337.
- Everts, E. 1922. Coleoptera Neerlandica III. – Nijhoff, 's-Gravenhage.
- Hansen, M. 1996. Katalog over Danmarks biller. – Entomologiske Meddelelser 64: 1-231.
- Hansen, V. 1917. Three new Rhynchophora from Denmark. – Entomologiske Meddelelser 11: 351-355.
- Heal, N.F. 2002. *Pelenomus olsoni* Israelson (Curculionidae) in Kent. – The Coleopterologist 12: 6.
- Hoffmann, A. 1954. Coléoptères curculionides (Troisième Partie). – Faune de France 59: 487-1208.
- Israelson, G. 1972. *Phytobius olsoni* n. sp. (Coleoptera Curculionidae). – Entomologische Blätter für Biologie und Systematik der Käfer 68: 167-169.
- Johnson, C. 1982. *Phytobius olsoni* Israelson (Coleoptera: Curculionidae) new to Britain. – Entomologist's Gazette 33: 221-222.
- Köhler, F. & B. Klausnitzer (eds) 1998. Verzeichnis der Käfer Deutschlands. – Entomologische Nachrichten und Berichte Beiheft 4: [i-ii], 1-185.
- Kojiw, H. & K. Morwoto 1996. Systematics of the flea weevils of the tribe Ramphini (Coleoptera, Curculionidae) from East Asia. II. Phylogenetic analysis and higher classification. – Esaka 36: 97-134.
- Lohse, G.A. 1983. 28. U.Fam. Ceutorhynchinae. – Die Käfer Mitteleuropas 11: 180-253.
- Lundberg, S. 1995. Catalogus Coleopterorum Sueciae. – Naturhistoriska Riksmuseet, Stockholm.
- Mahler, V., R. Suikat & Th. Aszmann 1996. Red List of beetles of the Wadden Sea Area. – Helgolander Meeresuntersuchungen 50, Supplement: 83-96.
- Morris, M.G. 1991. A taxonomic check list of the British Ceutorhynchinae, with notes, particularly on host plant relationships (Coleoptera: Curculionidae). – Entomologist's Gazette 42: 255-265.
- Morris, M.G. & J.A. Owen 2002. *Ceutorhynchus cakilis* (Hansen) in the British Isles (Curculionidae). – The Coleopterist 12: 7-12.
- Schultze, A. 1906. Zur Kenntnis der bis jetzt beschriebenen *Ceuthorhynchidius*-Arten des paläarktischen Gebiets. – Münchener Koleopterologische Zeitschrift 3: 1-10.
- Silfverberg, H. 2004. Enumeratio nova Coelopterorum Fennoscandiae, Daniae et Baltiae. – Sahlbergia 9: 1-III.
- Strejček, J. 1996. Coleoptera Curculinoidea. – In: Rozkošný, R. & J. Vaňhara (eds): Terrestrial Invertebrates of the Palava Biosphere Reserve of UNESCO, III. Folia Facultatis Scientiarum Naturalium Universitatis Masarykianae Brunensis Biologia 94: 577-599.
- Tempère, G. 1982. *Rhynchaenus stigma* (Germar) et *R. pseudostigma* nov. sp. (Col. Curculionidae). – Nouvelle Revue d'Entomologie 12: 245-253.
- Tempère, G. & J. Péricart, 1989. Coléoptères Curculionidae, quatrième partie. – Faune de France 74: 3-534, [i-ii].
- Tischler, T. 1978. *Ceuthorhynchidius thalhammeri* Schultze 1906, neu für unsere Fauna (Col. Curculionidae). – Bombus 2: 246-247.
- Tischler, T. 1985. Freiland-Experimentelle Untersuchungen zur Ökologie und Biologie

phytophager Käfer (Coleoptera: Chrysomelida, Curculionidae) im Litoral der Nordseeküste.
– Faunistisch-Oekologische Mitteilungen, Supplement 6: 1-180.

Wanat, M. 1987. *Phytobius olsoni* Israelson, 1972 (Coleoptera, Curculionidae), a new species of

weevil for the fauna of Poland. – Przegląd Zoologiczny 31: 485-487.

Wanat, M. & T. Mokrzycki 2005. A new checklist of the weevils of Poland (Coleoptera: Curculionidae) – Genus 16: 69-117.

SUMMARY

Four weevils new for the Dutch fauna (Coleoptera: Curculionidae)

Four weevils are presented as new to the Dutch fauna: *Pelenomus olsoni* Israelson, 1972, *Ceutorhynchus cakilis* (Hansen, 1917), *Tachyerges pseudostigma* Tempère, 1982 and *Trichosirocalus thalhammeri* (Schultze, 1906). Distribution maps for the Netherlands are given, and some details on their biology, taxonomic characters and European distribution.

H.T. Edzes
Kaaplandstraat 27
6543 PB Nijmegen
hommotje@gmail.com

Th. Heijerman
Leerstoelgroep Biosystematiek, Sectie Diertaxonomie
Wageningen Universiteit
Generaal Foulkesweg 37
6703 BL Wageningen
theodoor.heijerman@wur.nl